

Begreppslista för offentlig upphandling

Detta dokument är till för att underlätta för dig som vill eller ska sälja lokal mat till offentlig sektor. Den första delen handlar generellt om offentlig upphandling, och längre ner i dokumentet finns ett avsnitt om att sälja lokal mat till offentliga kök.

Offentlig upphandling

En process där myndigheter och offentlig sektor köper varor och tjänster. Målet är att säkerställa att skattepengar används på ett effektivt och rättvist sätt genom att följa lagar och regler.

Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Den lag som reglerar hur offentlig upphandling ska gå till. Den anger vilka regler som ska följas beroende på värdet av det som ska upphandlas.

Direktupphandling

En enklare form av upphandling som får användas när värdet av kontraktet är under en viss gräns (ca 700 000 kr 2024). Det innebär att myndigheten inte behöver annonsera upphandlingen utan kan kontakta leverantörer direkt.

Ramavtal

Ett avtal mellan en eller flera myndigheter och en eller flera leverantörer som anger villkoren för framtida beställningar under en viss period. Ramavtal används för att förenkla och effektivisera inköp.

Prisbasbelopp

Ett belopp som fastställs av regeringen varje år och används som referens för att räkna ut olika ersättningar och gränsvärden, exempelvis inom upphandling. För 2024 är prisbasbeloppet 57 300 SEK.

Dynamiskt inköpssystem (DIS)

En flexibel upphandlingsmetod som kan användas för att köpa varor eller tjänster som är vanligt förekommande på marknaden. Det liknar ett ramavtal men är öppet för nya leverantörer att ansluta sig under hela systemets giltighetstid. Leverantörer kvalificerar sig genom att visa att de uppfyller kraven, och sedan får de lämna anbud på specifika beställningar (avrop).

Upphandlingsdokument

De dokument som beskriver vad som ska upphandlas, vilka krav som ställs och hur anbud ska lämnas in. Detta är grunden för hela upphandlingsprocessen.

Anbud

Ett erbjudande från en leverantör (exempelvis en matproducent) som svarar på en offentlig upphandling. Anbudet beskriver hur leverantören kan uppfylla de krav som ställs och vad det kommer att kosta.

Tilldelningsbeslut

Ett beslut som meddelar vilken leverantör som har vunnit en upphandling. Alla som har lämnat anbud får besked om beslutet.

Utvärderingskriterier

De faktorer som används för att avgöra vilket anbud som ska vinna. Det kan till exempel vara pris, kvalitet, miljöpåverkan eller leveranstid.

Avropsavtal

En typ av beställning som görs inom ett ramavtal. När en myndighet behöver en specifik vara eller tjänst gör de ett "avrop" från ramavtalet.

Kravspecifikation

En detaljerad lista över krav som varorna eller tjänsterna måste uppfylla. För mat kan det till exempel handla om ekologisk produktion, närproducerat eller specifika förpackningslösningar.

Hållbarhetskrav

Krav som ställs för att säkerställa att de varor och tjänster som upphandlas är miljövänliga, etiska och hållbara. Detta kan vara särskilt relevant för matproducenter som arbetar med ekologisk eller klimatsmart produktion.

Upphandlingsmyndigheten

En statlig myndighet som ger vägledning och stöd till både upphandlande myndigheter och leverantörer. De har också verktyg och mallar för upphandling.

Specifikt för lokal mat i offentlig upphandling

Närhet som utvärderingskriterium

Offentlig sektor får inte direkt favorisera lokala producenter, men det är möjligt att inkludera kriterier som indirekt gynnar närproducerad mat, exempelvis:

- **Minskade transportavstånd:** Kan anges som en del av miljökrav för att minska koldioxidutsläpp.
- **Snabb leveranstid:** Gynnar ofta lokala producenter som kan leverera färska varor snabbt.
- **Svensk lagstiftning:** Sverige har ofta strängare krav på produktion och förädling av råvaror än vad andra EU-länder har. Därför kan man i upphandlingen referera till vissa av dessa bestämmelser.

Hållbarhets- och miljökrav

Offentlig upphandling kan ställa krav på ekologisk produktion, minimal användning av bekämpningsmedel och hållbara odlingsmetoder. Dessa krav är ofta lättare för småskaliga lokala producenter att uppfylla jämfört med storskaliga leverantörer.

Säsonganpassade produkter

Det är möjligt att inkludera krav på att leverantörer ska erbjuda säsonganpassade råvaror. Detta gynnar lokala producenter som odlar enligt säsong och kan leverera färska produkter direkt från gården.

Småskalighet och direktupphandling

För mindre leverantörer som vill sälja lokalt kan direktupphandling vara en bra ingång. Kommuner kan direktupphandla mat om värdet understiger tröskelvärdet för direktupphandling (ca 700.000 kr 2024).

Livsmedelsstrategin

Den svenska livsmedelsstrategin uppmuntrar till att stärka svensk livsmedelsproduktion och förädling. Detta kan återspeglas i upphandlingskrav, särskilt när det gäller att stötta lokal produktion och innovation.

Certifieringar och märkningar

Offentliga upphandlingar kan ställa krav på att produkterna har vissa certifieringar, såsom:

- **KRAV:** För ekologiska produkter.
- **Svenskt Sigill:** För hållbart producerad svensk mat.
- **Fair Trade:** För socialt och etiskt ansvarstagande.

Dock måste myndigheten även godta likvärdiga märkningar om kraven är likvärdiga.

Utbildning och medvetenhet

Offentliga kök kan behöva stöd för att arbeta med lokalproducerade råvaror, exempelvis genom utbildning om hur de ska använda säsong produkter eller nya förpackningslösningar från mindre leverantörer.

Dokumentet är framtaget 2024 i projektet Lokal mat i offentliga kök. Projektet drivs av Sörmlands Matkluster med stöd från Leader Södermanland, Jordbruksverket och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

